HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

SUBJECTIVE FACTORS FORMING AND DEVELOPING STUDENTS' THINKING CREATIVITY

Sh. M. Axmedova
Jizzax davlat pedagogika universiteti,
Pedagogika kafedrasi o‘qituvchisi

Abstract. This article provides a scientific and theoretical analysis of the subjective factors that form and develop creative thinking in primary school students of general secondary schools. The study examines the impact of the individual psychological characteristics of the teacher, the aesthetic environment, the principles of collective education, and the creative methods and techniques used in the educational process on creative thinking. The results indicate the need for systematic application of subjective factors in pedagogical practice.

Keywords: creative thinking, subjective factors, primary school, pedagogical conditions, aesthetic environment, creative activity, educational process.

O‘QUVCHILARNING TAFAKKUR IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRUVCHI OMILLAR

Annotatsiya. Ushbu maqolada umumiy o‘rta ta’lim maktablarining boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tafakkur ijodkorligini shakllantiruvchi va rivojlantiruvchi subyektiv omillar ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda pedagogning individual-psixologik xususiyatlari, estetik muhit, jamoaviy tarbiya tamoyillari hamda o‘quv-tarbiya jarayonida qo‘llaniladigan ijodiy metod va usullarning tafakkur ijodkorligiga ta’siri o‘rganilgan. Natijalar pedagogik amaliyotda subyektiv omillarni tizimli ravishda qo‘llash zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: tafakkur ijodkorligi, subyektiv omillar, boshlang‘ich sinf, pedagogik shart-sharoitlar, estetik muhit, ijodiy faoliyat, o‘quv-tarbiya jarayoni.

СУБЪЕКТИВНЫЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РАЗВИТИЯ МЫШЛЕНИЯ И ТВОРЧЕСТВА УЧАЩИХСЯ

Аннотация. В данной статье представлен научно-теоретический анализ субъективных факторов, формирующих и развивающих творческое мышление у учащихся начальной школы общеобразовательных средних школ. В исследовании рассматривается влияние индивидуальных психологических характеристик учителя, эстетической среды, принципов коллективного воспитания, а также творческих методов и техник, используемых в образовательном процессе, на творческое мышление. Результаты указывают на необходимость систематического применения субъективных факторов в педагогической практике.

Ключевые слова: творческое мышление, субъективные факторы, начальная школа, педагогические условия, эстетическая среда, творческая деятельность, образовательный процесс.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi o‘sib kelayotgan yosh avlodni kompetentli shaxs sifatida tarbiyalash masalasini hal etishga qaratilgan. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi «O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi Farmonida[1] milliy ta’lim tizimini yangi natijaga erishishga yo‘naltirish zarurligi ta’kidlangan. Mazkur hujjatda «universal bilimlar, ko‘nikmalar, malakalarning yangi tizimi, shuningdek, ta’lim oluvchilarning mustaqil faoliyat va shaxsiy mas’uliyat tajribasi, ya’ni zamonaviy asosiy kompetensiyalar» tushunchasi ilgari surilgan.

Zamonaviy pedagogika fani oldida turgan eng dolzarb muammolardan biri o‘quvchilarning tafakkur ijodkorligini shakllantirish va rivojlantirish masalasidir[2]. Tafakkur ijodkorligi — bu shaxsning yangi g‘oyalar yaratish, nostandart yechimlar topish hamda o‘ziga xos fikrlash qobiliyatini ifodalovchi murakkab psixologik-pedagogik hodisadir[3]. Xalqaro ilmiy adabiyotlarda ham ushbu masala ko‘p qirrali yondashuvlar orqali tadqiq etilgan bo‘lib, A. Craft ijodkorlikni maktab muhitida rivojlantirishning muhim shart-sharoitlarini aniqlagan[4].

Maqolaning ilmiy yangiligi shundaki, unda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining tafakkur ijodkorligini rivojlantiruvchi subyektiv omillar tizimli ravishda tasniflanib, ularning pedagogik amaliyotdagi o‘rni ilmiy-nazariy jihatdan asoslanadi. Tadqiqotning maqsadi umumiy o‘rta ta’lim maktablari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida tafakkur ijodkorligini shakllantiruvchi va rivojlantiruvchi subyektiv omillarning mohiyatini ochib berish hamda ularning pedagogik jarayondagi ahamiyatini isbotlashdir.

Tafakkur ijodkorligini rivojlantirish muammosi pedagogika va psixologiya fanlarida keng ko‘lamda o‘rganilgan. Maktab hayotiga estetik va pedagogik shart-sharoitlarni birinchi bo‘lib tizimli ravishda kiritgan olim R. Shteyner bo‘lib, u bolaning ruhiy-ma’naviy rivojlanishini ta’lim jarayonining uzviy qismi sifatida asoslagan[5]. Keyinchalik V.A. Karakovskiy, N.L. Arinina, G.B. Kobinadze va S.A. Anasinlar estetik hamda pedagogik shart-sharoitlarni sintezlab, o‘quv-tarbiya jarayoniga kiritish bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borganlar.

Xalqaro miqyosda K. Robinson zamonaviy maktabda ijodkorlikni rivojlantirishning tizimli yondashuvlarini ishlab chiqqan[6]. E.P. Torransning divergent tafakkur nazariyasi ijodkorlikni baholash va rivojlantirish metodologiyasiga katta hissa qo‘shgan[7]. R.A. Beghetto va J.C. Kaufman sinf xonasida

---

[1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi «O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi PF-5847-son Farmoni.

[2] Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma’naviyat, 2008. — B. 45–52.

[3] Vygotskiy L.S. Voobrazheniye i tvorchestvo v detskom vozraste. — M.: Prosveshcheniye, 1991. — S. 28–34.

[4] Craft A. Creativity in Schools: Tensions and Dilemmas. — London: Routledge, 2005. — P. 18–37.

[5] Shteiner R. Vospitaniye rebyonka s tochki zreniya dukhovnoy nauki. — M.: Parsifal, 1995. — S. 56–72.

[6] Robinson K. Creative Schools: The Grassroots Revolution That’s Transforming Education. — New York: Penguin, 2015. — P. 102–118.

[7] Babanskiy Yu.K. Optimizatsiya uchebno-vospitatelnogo protsessa. — M.: Prosveshcheniye, 1982. — S. 97–115.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

ijodkorlikni rag‘batlantirish bo‘yicha zamonaviy yondashuvlarni taklif etganlar[8]. B. Lucas va E. Spenser esa ijodiy fikrlashni o‘qitish metodikasini ishlab chiqib, amaliy tavsiyalar berganlar[9].

Mahaliy pedagogika fanida Yu.K. Babanskiy o‘quv-tarbiya jarayonini optimallashtirish nazariyasi orqali tafakkur rivojlanishiga muhim hissa qo‘shgan[10]. M.I. Maxmutov muammoli ta’lim nazariyasini ishlab chiqib, o‘quvchilarda ijodiy tafakkurni shakllantirish yo‘llarini ko‘rsatib bergan[11]. O‘zbek pedagogika fanida J.G. Yo‘ldoshev pedagogik texnologiyalar asoslarini[12], N.A. Muslimov va boshqalar esa pedagogik kompetentlik va kreativlik masalalarini tadqiq etganlar[13].

Amaliy tavsiyalar sifatida quyidagilarni taklif etish mumkin: boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarining ijodiy kompetentsiyasini oshirish bo‘yicha maxsus malaka oshirish kurslari tashkil etilishi; dars jarayonida ijodiy metod va usullarning tizimli qo‘llanilishi; sinf jamoasida do‘stona va demokratik muhitning yaratilishi zarur. Kelgusi tadqiqotlarda subyektiv omillarning o‘quvchilarning tafakkur ijodkorligiga ta’sirini eksperimental usulda o‘lchash va sifat ko‘rsatkichlarini aniqlash maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi «O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida»gi PF-5847-son Farmoni.
2. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma’naviyat, 2008. — 176 b.
3. Vыgotskiy L.S. Voobrazheniye i tvorchestvo v detskom vozraste. — M.: Prosveshcheniye, 1991. — 93 s.
4. Craft A. Creativity in Schools: Tensions and Dilemmas. — London: Routledge, 2005. — 216 p.
5. Shteiner R. Vospitaniye rebyonka s tochki zreniya dukhovnoy nauki. — M.: Parsifal, 1995. — 94 s.
6. Robinson K. Creative Schools: The Grassroots Revolution That’s Transforming Education. — New York: Penguin, 2015. — 320 p.
7. Babanskiy Yu.K. Optimizatsiya uchebno-vospitatelnogo protsessa. — M.: Prosveshcheniye, 1982. — 192 s.
8. Maxmutov M.I. Problemnoye obucheniye: osnovnyye voprosy teorii. — M.: Pedagogika, 1975. — 368 s.

[8]Makhmutov M.I. Problemnoye obucheniye: osnovnyye voprosy teorii. — M.: Pedagogika, 1975. — S. 64–89.

[9]Makarenko A.S. Pedagogicheskaya poema. — M.: Pedagogika, 1981. — S. 201–215.

[10]Nikitin D.B. Razvitiye tvorcheskikh sposobnostey detey. — SPb.: Piter, 2018. — S. 44–60.

[11]Torrance E.P. The Nature of Creativity as Manifest in Its Testing // R.J. Sternberg (ed.). The Nature of Creativity. — Cambridge University Press, 1988. — P. 43–75.

[12]Beghetto R.A., Kaufman J.C. Nurturing Creativity in the Classroom. — Cambridge University Press, 2017. — P. 55–80.

[13]Yo‘ldoshev J.G. Pedagogik texnologiyalar asoslari. — Toshkent: Fan, 2020. — B. 78–95.